

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Hyvinvointimittarit, talousarvio ja JTS

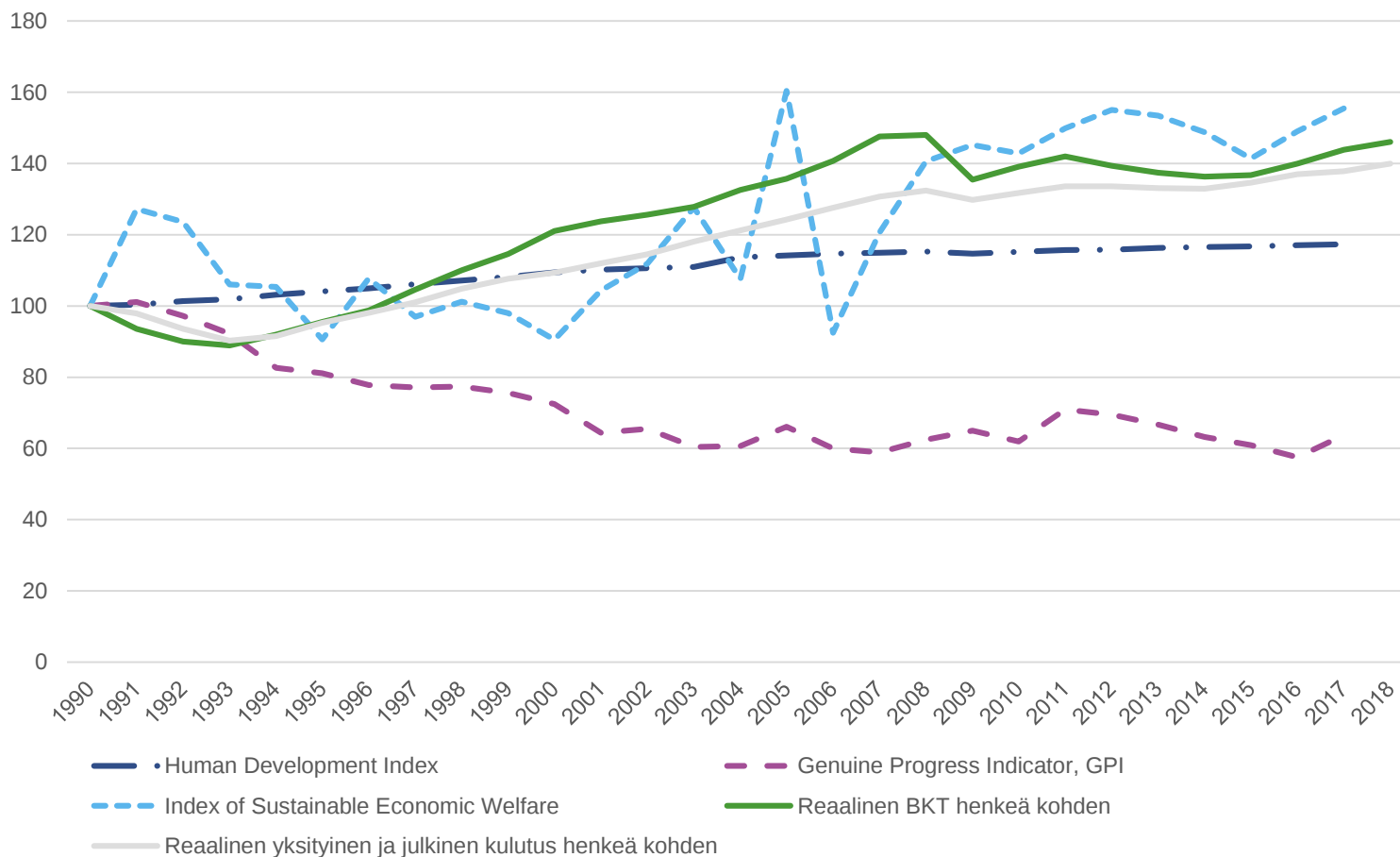
11.10.2019 Jaakko Nelimarkka
Eduskunta, Tulevaisuusvaliokunta

Jaakko Nelimarkka, valtiovarainministeriö, kansantalousosasto

BKT ja sitä täydentävät mittarit

Indikaattorit yli ajan (1990=100), Suomi

BKT ja vaihtoehtoiset mittarit

Mitä BKT mittaa:

- *Taloudellista aktiivisuutta:*
 - BKT = kotimaassa tuotettujen hyödykkeiden (tavaroiden ja palveluiden) arvo = kotimaassa muodostunut arvonlisä taloudellisesta toiminnasta
 - BKT:n muutos koostuu hyödykkeiden hintojen ja tuotetun määrän vaihtelusta
 - *Reaalisen BKT:n* kasvu: kuinka paljon tuotannon määrä on kasvanut (talouskasvu)

Mitä BKT ei suoraan mittaa:

- Hyvinvointia, terveyttä, ympäristön tilaa
- Kotityötä, vapaa-aikaa, markkinoiden ulkopuolella tapahtuvaa toimintaa
- Tulonjakoa

Vaihtoehtoiset hyvinvointimittarit

- Vaihtoehtoiset mittarit on yleensä rakennettu useammista komponenteista, esimerkiksi
 - BKT:sta tai sen osista (esim. kulutus)
 - Elinajanodotteesta
 - Tulonjaosta (esim. Gini-kerroin)
 - Ympäristön tilasta
 - Lukutaidosta, koulutustasosta
 - Koetusta onnellisuudesta
- Mittarin arvo riippuu muuttujille asetettavista painoista.
- Koska hyvinvointia ei voi mitata, painot perustuvat väistämättä subjektiiviseen näkemykseen

BKT ja päätöksenteko

- Talouspolitiikalla on useita tavoitteita, esimerkiksi
 - Hyvinvoinnin lisääminen
 - Tuloerojen hillitseminen
 - Sukupuolien välinen tasa-arvo
 - Ylisukupolvinen tasa-arvo
 - Mahdollisuuksien tasa-arvo
 - Terveysten edistäminen
 - Sivistyksen lisääminen
 - Turvallisuuden lisääminen
 - Ympäristönsuojelu, ilmastonmuutoksen torjunta
 - ...

BKT ja päätöksenteko

- Talouspolitiikan toteuttamiseen käytettäviä välineitä:
 - Verotus ja tulonsiirrot
 - Määrärahat ja julkiset menot
 - Rakenteelliset uudistukset
- Hyvin toimivaan talouspolitiikkaan tarvitaan mm.
 - Taloudellista potentiaalia (BKT)
 - Julkisen talouden kestävyyttä
 - Tehokasta julkista hallintoa

Huomioita päätöksenteon välineistä

- Talouskasvun lisääminen on harvoin ensisijainen tavoite.
 - Talouskasvulla voidaan kuitenkin helpottaa ensisijaisten tavoitteiden, kuten hyvinvoinnin lisäämisen, saavuttamista.
 - Hyvinvointivaltion ylläpitäminen edellyttää julkisen talouden kestävyyttä
- Budjetti on talouspolitiikan väline poliittisten tavoitteiden toteuttamiseen.
 - Budjetti asettaa raamit julkiselle taloudelle ja allokoii talouden voimavaroja eri aloille.
- Julkisen talouden suunnitelmassa (JTS) asetetaan kehykset julkiselle taloudelle lähitulevaisuudessa.
 - Julkisen talouden kestävyys edistää politiikan toteuttamista tulevaisuudessa (nykysukupolvi vs. tulevat sukupolvet)
- Kansakunnan hyvinvointi ei määrity talouskasvun kautta tai talousarvion luvuilla.

Voidaanko hyvinvointimittareita käyttää talousarviossa ja JTS:ssä?

- BKT:n käyttö talousarvion laatimisessa perustuu talouden raamien määrittelyyn ja ennustamiseen
- Budjetti on euromääräinen ja yhteydessä valtion tuloihin ja menoihin
 - Tulot rahoitetaan verotuloilla, jotka saadaan talouden tuottamasta arvonlisästä (=BKT)
 - Menoilla (euroissa) rahoitetaan julkisen sektorin toimintaa
 - tuki- ja tulonsiirtopolitiikka
 - julkisen sektorin palkat
 - palveluiden ja tavaroiden hankinta
 - BKT on toimiva väline julkisen talouden tulojen ja menojen ennustamiseen
- Julkisen talouden kestävyys on myös luontevaa suhteuttaa BKT:hen

Mitä mittareita talousarviossa ja JTS:ssä käytetään?

- Jos tarkastelukohde on talouden raamit, BKT on relevantti mittari
 - BKT:n kautta voidaan ennustaa tuloja ja menoja
- Poliitikkojen tai määrärahamuutosten vaikutusten tarkastelu ja perustelut tehdään laajan tiedon pohjalta
 - Budjettikirjan perustelut sisältävät useita indikaattoreita
 - Tulonjakovaikutusten analyysi
 - Muiden analyysien teko mahdollista
- Budjetissa käytetyt mittarit (tai niiden puute) eivät estä tietoon perustuvaa päätöksentekoa
 - Päätöksenteko, määrärahojen kohdentaminen ja veropolitiikka voidaan aina perustella akateemisella ja soveltavalla tutkimuksella
 - Tutkimus käsittelee tarkasteltavaa asiaa usein yhtä mittaria laajemmin.

Onko erilaisten hyvinvointimittareiden käyttö talousarviossa ja JTS:ssä hyödyllistä?

- Oleellisempi kysymys on, mitä halutaan tarkastella.
 - Hyvinvointimittarit koostuvat erilaisista muuttujista, joita painotetaan annetuilla arvoilla
 - Miten painot asetetaan, vaikuttavat mittarin arvoon
 - Yhdessä hyvinvointimittarissa aina vähemmän informaatiota kuin sen taustalla olevissa muuttujissa
- Hyvinvointi tai politiikan tavoitteet ovat monimutkaisia ilmiöitä, joita on vaikea tiivistää yhteen ulottuvuuteen
 - Tuottaako yhden mittarin käyttö lisäarvoa?
 - Mitä BKT:ta täydentävä indikaattori mittaa?
- Tarkasteltavaa asiaa kannattaa analysoida sitä parhaiten kuvaavilla mittareilla

BKT:ta täydentävien hyvinvointimittarien ongelmia

- Hyvinvointimittarien käyttöön liittyviä riskejä:
 - Peittävätkö komposiittimittarit alleen tärkeitä asioita?
 - Hyvinvointia tarkastellaan mittarilla vain suppeasti
 - Indekseissä käytetty painotus voi alkaa ohjata talouspolitiikkaa. Painotus perustuu arvoihin.
- Tekniset yksityiskohdat:
 - BKT saadaan neljännesvuosittain ja nopeasti
 - Hyvinvointimittarit päivittyvät suuremmalla viipeellä, sillä aineistot valmistuvat hitaammin
 - BKT:sta saatavilla paljon historiallista aineistoa
- Hyvinvointimittarin tulkinta epäselvä
 - Mitä tarkoittaa 1 yksikkö lisää hyvinvointia indeksissä?

Johtopäätökset

- Tarkasteltavat mittarit valittava asian mukaan
 - Jos kuvaillaan taloudellista aktiivisuutta, BKT luonteva mittari
 - BKT budjetin referenssimittari, sillä budjetti euromääräinen
 - Hyvinvoinnin, koulutuksen, terveyden tai ympäristön tarkasteluun vaaditaan useampi kuin yksi mittari
 - Hyvinvointi ei suoraviivaista määrittää yhdellä indikaattorilla
- Talousarvio perustetaan laajaan tietoon:
 - Budjettiriihen alustukset
 - Budjettikirjan perustelut sisältävät useita indikaattoreita
 - Talouspolitiikka ja budjetti voidaan lisäksi perustella erilaisilla vaikutusarvioilla, selvityksillä ja tutkimuksilla
- Hyvinvointimittarien informaatio on jo käytössä talouspolitiikassa mutta yksityiskohtaisemmin.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Jaakko Nelimarkka
Erityisasiantuntija
Puh. 0295 530151
jaakko.nelimarkka@vm.fi
www.vm.fi

Valtiovarainministeriön viestintä
vm-viestinta@vm.fi
Mediapalvelunumero (arkisin 8–16) 02955 30500

